

Trendy vývoje a výskyt HIV/AIDS v ČR – předběžné údaje ze systému surveillance za rok 2023, zpracované NRL pro HIV/AIDS, SZÚ.

Data o občanech ČR a rezidentech

Česká republika zůstává zemí s relativně nízkou úrovní infekce HIV/AIDS v rámci světa i Evropy, přestože situace byla v letech 2020 a 2021 ovlivněna epidemií covid-19 a od roku 2022 je výrazněji ovlivňována válečným konfliktem na Ukrajině. V roce 2023 bylo v ČR zachyceno **253 nových případů infekce HIV** u občanů České republiky a rezidentů, tj. cizinců s dlouhodobým či trvalým pobytem v ČR. **(graf 1)**, v relativním vyjádření činí tento výskyt 2,33 případu na 100 000 obyvatel. Mezi 253 případy je 52 (20,6 %) osob, které již o své HIV pozitivitě věděly, protože byly dříve diagnostikovány v zahraničí.

Mezi novými případy bylo 121 občanů České republiky a 132 (52,2 %) **rezidentů**. Podíl rezidentů druhý rok po sobě přesáhl 50 %. Rezidenti pocházejí z Ukrajiny (63), Slovenska (16), Polska (4), Ruska (4), Vietnamu (4) a v počtech 1-3 z dalších 31 evropských i mimoevropských zemí. Trend v zastoupení rezidentů je dlouhodobě rostoucí **(graf 2)**. K výraznému nárůstu v posledních dvou letech přispěli zejména ukrajinští rezidenti (tj. Ukrajinci, kteří nemají status uprchlíka).

Mezi nově diagnostikovanými je **213 mužů a 40 žen (graf 3)**. Vyšší počty žen v letech 2020-23 souvisejí s epidemií covid-19, respektive s válečnou situací na Ukrajině. Průměrný věk nově diagnostikovaných mužů byl 37,6 roku a žen 45,6 roku, věkové rozpětí bylo od 18 do 67 let. Při zjištění infekce HIV bylo 165 (65,2 %) infikovaných v asymptomatickém **stadiu**, 29 (11,5 %) ve stadiu akutní infekce a pozdní záchyty představuje 16 (6,3 %) nemocných ve stadiu symptomatickém non-AIDS a zejména 43 (17,0 %) ve stadiu AIDS **(graf 4)**.

Nejvíce nových případů uvádí obvyklé **bydliště** v aglomeracích největších měst, zejména v Praze (38,7 % nových případů). Při relativním vyjádření zohledňujícím počet obyvatel **(graf 5)** jednoznačně dominuje Praha (7,2 případu na 100 000 obyvatel v roce 2023), s odstupem následuje kraj Jihomoravský (3,3) a poté Plzeňský (1,8), Olomoucký (1,7), Karlovarský (1,7). Nejnižší výskyt zaznamenal kraj Královéhradecký (0,7).

Dlouhodobě je nejvíce infekcí HIV zjištěných v ČR přeneseno **sexuální cestou**, v roce 2023 to bylo 86,6 % případů. Mezi novými případy bylo 134 (53,0 %) zjištěno u mužů majících sex s muži. Z nich 4 byli rovněž injekčními uživateli drog, ale sexuální přenos se u nich jeví jako pravděpodobnější **(graf 6)**. Přenos mezi muži majícími sex s muži je dlouhodobě dominantním rysem výskytu HIV infekce v ČR, nicméně v posledních letech jeho podíl mezi novými případy výrazně klesl. K heterosexuálnímu přenosu infekce došlo u 85 osob (51 mužů a 34 žen). Podíl heterosexuálně přenesených infekcí činil 33,6 %. Počet případů s heterosexuálním přenosem v posledních čtyřech letech vzrostl **(graf 7)**. Přenos **prostřednictvím injekčního užívání drog** byl v roce 2023 zaznamenán u 12 případů (4,7 %). Jeden případ **přenosu při transfuzi krve** (0,4 %) a jeden případ **nozokomiálního přenosu** (0,4 %) se týkají cizinců s dlouhodobým pobytem, k jejichž nákaze došlo mimo území ČR. U 20 (7,9 %) infikovaných zůstal způsob přenosu zatím **neobjasněn**.

V roce 2023 bylo zjištěno 53 nových případů **onemocnění AIDS** (28 u občanů ČR, 25 u rezidentů), z toho 43 (81,1 %) u pacientů s nově prokázanou HIV **(graf 8)**. Bylo zaznamenáno 20 úmrtí ve stadiu AIDS a 14 úmrtí nemocných s HIV z jiné příčiny.

V období od zahájení sledování infekce HIV, tj. od 1. 10. 1985, do 31. 12. 2023 bylo v ČR celkově zjištěno 4619 případů HIV pozitivitu u občanů ČR (3207) a rezidentů (1412), z toho bylo 3945 (85,4 %) mužů a 674 (14,6 %) žen. U 881 z nich (719 mužů, 162 žen) došlo k rozvinutí onemocnění AIDS. Ze 4619 pacientů 607 (13,1 %) již zemřelo, přičemž 395 úmrtí bylo ve stadiu AIDS (44,8 % ze všech nemocných s AIDS) a 212 z jiné příčiny (**tabulka 1**).

Data o cizincích s krátkodobým pobytem v ČR

Kromě dosud uvedených počtů bylo v roce 2023 zjištěno 24 nových případů HIV u **cizinců s krátkodobým pobytem** v ČR (**graf 9**), kteří pocházejí z Kuby (4), Slovenska (4), Kamerunu (3) a v počtech 1-2 z 10 dalších zemí.

Data o uprchlících z Ukrajiny

V systému surveillance HIV/AIDS v ČR jsou uprchlíci přicházející od roku 2022 z Ukrajiny vedeni odděleně od skupin běžně sledovaných, tj. občanů ČR a rezidentů. V roce 2023 bylo nově zaznamenáno 149 HIV pozitivních osob z Ukrajiny se statutem uprchlíka (57 mužů, 92 žen). Z nich zhruba dvě třetiny (65,8 %) již o své pozitivitě věděly, naprostá většina byla již dříve léčena na Ukrajině a potřebovala zajistit kontinuitu léčby HIV infekce.

Celkově bylo od počátku konfliktu na Ukrajině do konce roku 2023 zaznamenáno 727 HIV pozitivních osob z Ukrajiny se statutem uprchlíka (255 mužů, 472 žen). Mezi nimi bylo 20 dětí do 15 let (11 chlapců, 9 dívek).

Dynamika počtu zachycených HIV pozitivních uprchlíků a ukrajinských rezidentů i ostatních rezidentů a občanů ČR v letech 2021-2023 je zobrazena v **grafu 10**. Nevíce uprchlíků bylo zachyceno bezprostředně po zahájení konfliktu, v dalších měsících jejich počty klesaly. Graf dále dokládá výše komentovaný nárůst případů u ukrajinských rezidentů.

V této zprávě jsou uváděna předběžná data, zpracovaná NRL pro HIV/AIDS, SZÚ. Finální analýza bude zveřejněna ve výroční zprávě.